

Professori Aki-Mauri Huhtinen : Kostianvirran taistelu 1713

Pälkäneen Kostianvirran taistelu käytiin Ruotsin kuninkaan Suomen armeijan ja Venäjän armeijan välillä 3.–6.10.1713. Se oli osa Ruotsin ja Venäjän välistä suurta Pohjan sota. Suomen armeijaa Kostianvirran taistelussa komensi kenraalimajuri **Carl Armfelt** ja venäläisiä amiraali **Fjodor Apraksin**. Taistelupaikalla oli noin 3 400 suomalaista ja arviolta 15 - 17 000 venäläistä riippuen lähteistä. Voimatasapaino oli siis 1:5 jota voidaan pitää hyökkääjälle suotuisana mutta ei myöskään itsestään selvänä voiton laskennallisena kaavana.

Suomen armeijan tappiot olivat alle 600 kaatunutta ja yli 200 miestä menetettiin sotavangiksi. Venäläisillä oli virallisen tiedon mukaan runsaan sadan kaatuneen menetykset, luultavasti kuitenkin hiukan enemmän, mutta joka tapauksessa selvästi alle vastapuolen tappioiden. Tappioiden vähyys johtui siitä, että varsinaisia tuhoamiskamppailuita ei itse kokonaistaistelussa muodostunut.

Lähtökohtana Kostianvirran taistelulle J.O. Hannulan mukaan oli, että Suomen puolustamiseen varatut joukot olivat sekä lukumäärältään että kuriltaan ja koulutukseltaan huonossa kunnossa. Lisäksi Venäläisten Helsinkiin tekemä maihinnousu oli osittain vaikuttanut puolustajien taistelutahtoon. Puolustajien kenraalien arviot venäläisten maihinnoususta Helsinkiin vaihtelivat ja puolustajien joukot hajautettiin liian pieniksi osastoiksi jolloin selkeää puolustusasemaa ei saatu synnytettyä. Helsingin puolustuksen laiminlyönti ja voimien sinne keskittämisen puute oli sotaliikkeellinen alkusysäys myös Kostianvirran taisteluille.

Kenraali Armfelt aloitti toimintansa joukkojen ylipäällikkönä vaikeissa olosuhteissa. Armeija oli hajoamassa, joukkoja uhkasi nälkä ja Ruotsista ei ollut apua tulossa. Armfelt kuitenkin päätti taistella, koska hän tunsi suomalaisten taistelutahdon ja katkeruuden, vaikka suomalainen ruotuväki oli huonosti koulutettu ja varustettu. Kostianvirralla taisteltaisiin kuitenkin suomalaisten olamassaolosta kuten niin monta kertaa ennenminkin ja Kostianvirran jälkeen. Lisäksi Hannulan mukaan Armfelt nautti suomalaisten keskuudessa täyttä luottamusta suoruudellaan ja ammattitaidollaan. Kostianvirralla oli siis henkisistä ja moraalisisista syistä pakko taistella ja olla perääntymättä.

Armfeltin taisteluajatus oli voittaa aikaa ja säilyttää suomalaisten puolustuksen painopiste kiinteänä siihen asti, kunnes mahdollinen laajempi vastahyökkäys ruotsalaisin voimin saataisiin aikaan Etelä-Suomen takaisinvaltaamiseksi. Haasteen muodosti puolustuksen leveys, joka kulki Tyrvään – Lempäälän – Valkeakosken – Pälkäneen – Sahalahden linjalla. Kaikkiaan kenraalilla oli käytettävissään 7200 miestä, mutta Pälkäneelle sijoitettiin runsas 3000 taistelijaa, koska Armfelt pelkäsi venäläisten yrittävän kiertää Pälkäneen puolustusaseman.

Armfelt joutui kuitenkin samaan taisteluajatusharhaan taktisella tasolla kuin kenraali Lybecker Helsingin kohdalla aikaisemmin keväällä. Vähäiset joukot ryhmitettiin liiaksi vihollisen arvioituja päävoimia vastaan ja puolustuslinjan muut osat jäivät passiivisiksi. Hajalleen ryhmitettyjen joukkojen yhteistoiminta ja tukevien vastahyökkäysten mahdollisuus sulkeutui pois. Hajallaan taistelevat suomalaiset joukot kohtasivat siis jo alkuasetelmassa ylivoimaiset venäläiset joukot. Apraksinin venäläinen armeija saapui aivan syyskuun lopussa Kostianvirralle. Mukanaan se kuljetti väestöltä pakko-otettua karjaa ja heinää. Lokakuun 6. päivänä iskeytyi venäläisten 15000 miehen päävoimat Pälkäneellä suomalaisten puolustukseen.

Kostianvirran taistelun loppuasetelmaan johtaneet syyt olivat taktinen epäonnistuminen käytössä olleiden voimien hajoittamisella ja puolustuksen passiivisella toiminnalla. Kuten Kostianvirralla myös muilla sotatantereilla sotataidollinen opetus on, että puolustajan on oltava aktiivinen ja riittävä reservi on varattava yllättäviin taistelusuuntiin. Puolustuksella siis tulisi aina olla syvyyttä joko asemien, aseistuksen tai liikkuvuuden suhteen.

Lopuksi voisin todeta nousten pois historiantulkinnasta, että Kostianvirralla suoritettu taistelu on ehkä liian aliarvostettu Suomessa. Venäläiset nostavat taistelun jopa propagandistiseen arvoon. Kostianvirran taistelu on myös erinomainen esimerkki komentajan – Armfeltin – ajattelusta ja toiminnasta. Taistelusta voidaan

löytää taisteluhengen, taktiikan ja johtamisen esimerkkejä. Taistelu osaltaan vaikutti varmasti siihen, että venäläiset sadan vuoden päästä suostuivat antamaan suomalaisille autonomian. Ilman verta ja hikeä ei kasveta kansalliseen vastuuseen. Kostianvirralla on myös pizarana lasissa merkitys mm. talvisodan hengelle. Kostianvirralta Tolvajärvelle on matkaa 226 vuotta mutta Kostianvirran henki varmasti siirtyi sukupolvesta toiselle niin Pälkäneellä kuin muuallakin Suomessa. Taistelulla on kulttuurihistoriallista ja henkistä merkitystä. Tätä puolta pitäisi tutkia enemmän.

Pälkäne paikkana ja pälkäneläiset ovat osa suomalaista sotahistoriaa. Kuten hyvin tiedämme, Laitikkalasta löytyy Vapaussodan muistomerkki alueen taisteluista ja tuossa vieressä Pälkäneen kirkon sankarihautausmaalla lepää erityisesti Jalkaväkirykmentti 16. Tolvajärven taistelijoita sekä Jatko-sodan Jalkaväkirykmentti 44. taistelijoita. Yksikään taistelu oikean asian ja puhtaiden aseiden puolesta ei ole turhaa. Aina kannattaa taistella.